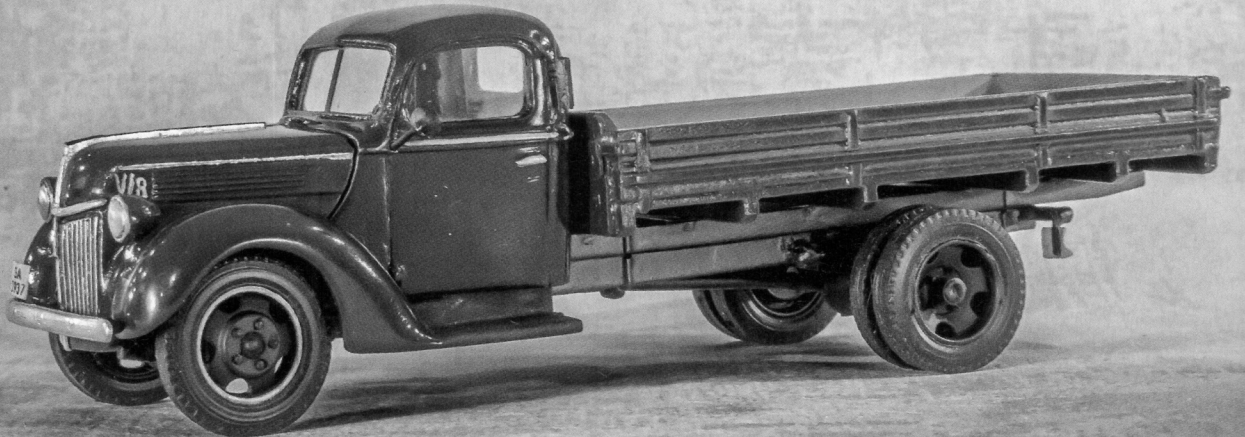

AUTOKALUSTOAMME
PIENOISMALLEINA

Tällä pienoismallipalstalla palataan iloiseen 1930-lukuun ja vähemmän iloiseen 1940-lukuun. Esittelyssä ovat kokoelmani kolme historiallisesti merkittävää automallia pienoismalleina, sekä taustatietoa näiden esikuvista. Kaksi autotyyppiä edustavat selkeästi sota-aikaa ja yhdellä on merkittävä historia kansakunnan viihdyttämisessä myös rauhan olosuhteissa.

Esiteltävistä pienoismalleista kaksi ovat kotimaista käsityötä, joten on paikallaan esitellä myös näiden tekijöitä. Vastaavasti kaksi mallia ovat eurooppalaisilta pienoismallitehtailta ja sekin on kunnioitettavaa, että näissä malleissa on muistettu Suomen sotia.

HÄVITTÄJÄ-FORD, SOTAHISTORIAMME MERKITTÄVIN AUTO?

Otsikko on suora lainaus Ilta-Sanomien **Arttu Toivoselta**, joka nosti esiin tämän artikkelissaan satavuotiaan Suomen merkittävimpiä autoja. Tuolloin elettiin 100-vuotisjuhluvuotta ja hävittäjä-Fordia käsiteltiin jutun sota-aikaa esittelevässä osiossa. Varmasti voidaan muutoinkin yhtyä siihen, että hävittäjä-Fordilla oli suomenhevosen ohella merkittävä rooli sota-ajan kuljetustoiminnassa.

Jatkosodan aikana viralliselta mallimerkinnältään Ford M40 -ajoneuvolla evakuoitiin siviilejä, kuljetettiin miehiä rintamalle ja paluukuormassa haavoittuneita kenttäsairaalaan. Unohtamatta tykkien ja muonan kuljetuksia, sekä lentokoneiden huoltotehtäviä. Kaikki siis yhdellä ja samalla avo-lavaisella peruskuorma-autolla.

Kansankielellä hävittäjä-Fordista on Suomessa julkaistu helsinkiläisen Boys Dreamin käsityönä tekemä pienoismalli 1:43 mittakaavassa. Yrityksestä tai mallin rakentajasta ei valitettavasti ole enää saatavissa yksityiskohtaisempaa tietoa. Yksilö tuli kokoelmaani **Pekka Stellbergin** (Modeltoys) kaut-

ta ja hän oli hankkinut tämän kuolinpesältä. Pekka on myös yksi tämän maan tunnettuja pienoismalliasiantuntijoita. Tietojen mukaan hyvin näyttävää ja yksityiskohtaista pienoismallia on valmistettu kahtena eri variaationa kumpaakin noin 30 kappaletta. Historiallisen merkityksen lisäksi näillä malleilla tulee olemaan tulevaisuudessa myös kohtalaista keräilyarvoa. Hävittäjä-Ford oli itse autotehtailija **Henry Fordin** apu sotaa käyvälle Suomelle. Maailmanlaajuisen sotatilanteen takia kaiken materiaalin saaminen Suomeen oli vähintäänkin haasteellista ja toimitusajat pitkiä. Suomen Fordin tytäryhtiön Ford Motor Company of Finland O/Y:n toimitusjohtaja lähestyi itse Henry Fordia ja Mr Ford päätti myydä Suomeen 1000 Ford M40 -kuorma-autoa melko edullisin kauppahdoin. Ensimmäiset autot saapuivat Suomeen välirauhan aikana ja historiatiedon mukaan näitä saapui maahamme yhteensä noin 4 400 kappaletta. Autot koottiin Fordin Hernesaaren varikolla. Mainittavaa on, että myös puna-armeijalla oli käytössä vastavia Ford AA -mallimerkinnällä olevia autoja, joita korjattiin amerikkalaisilla osilla. Auton lempinimi ”hävittäjä-Ford” lienee tullut ajoneuvoa tehokkaasti liikuttaneesta V8-moottorista. Sotien jälkeen ajoneuvoja palautettiin niiden alkuperäisille omistajille ja myös sotien jälkeen Ford Motor Company myönsi edullisia autoluottoja Suomelle. 1950-luvulle tullessa valtavirtaa edustivat kuitenkin Fordin Sussex ja Thames -mallit. Näitä oli runsaasti niin siviili-liikenteessä kuin puolustuslaitoksenkin käytössä.

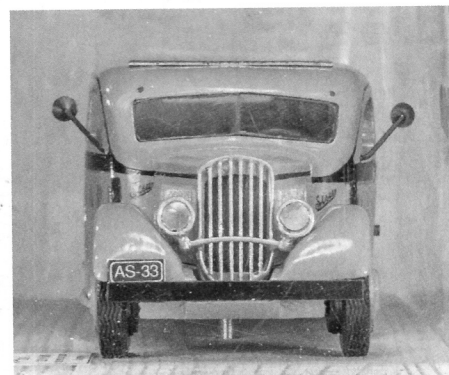
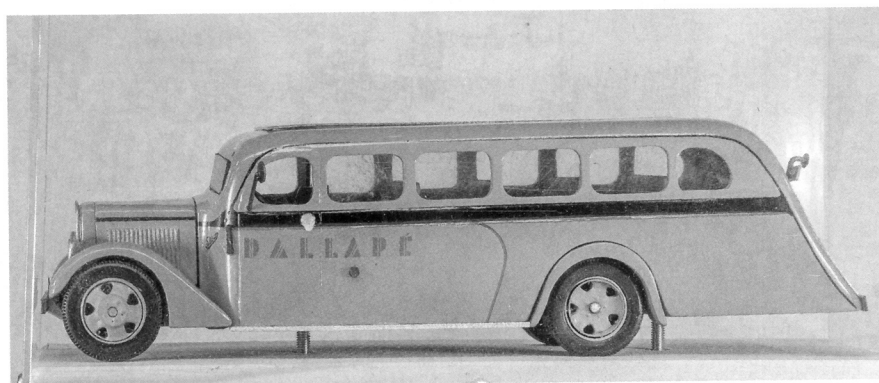

DALLAPÉ-SISU

Rauhanomaisempaa suomalaista autohistoriaa edustaa linja-auto Sisu 322. Tämä linja-auto valmistui vuonna 1933 ja autoon liitetty Dallapé-nimi on keskeinen osa maamme musiikkihistoriaa. Auto oli ensin turistikäytössä ja ehdittiinpä tehdä ulkomaanmatka ainakin Italiaan. Matkanjärjestäjä teki yllättäen konkurssin kesken matkanteon ja matkustajat tuotiin Puolan kautta Suomeen. Autolle tuli etsiä muuta käyttöä ja Dallapé-yhtyeen **Masa Jäppilä** osti bussin vuonna 1934. Sisu palveli yhtyeen keikkabussina aina vuoteen 1939 saakka. Autolla kierrettiin kesäisin kaikki Suomen tanssipaidat.

tua, kuten kaikki Jarin valmistamat pienoismallit.

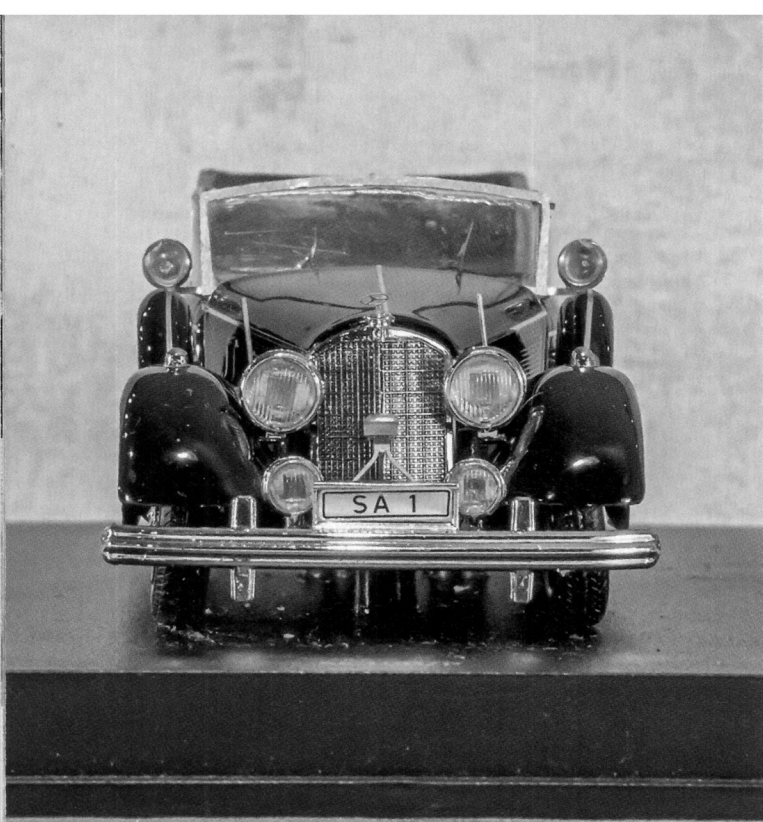
Pienoismalli oli myytävänä Vehoniemen Automuseolla lokakuussa 2023 pidetyssä pienoismallitapahtumassa, jonka järjesti Pienoismallikeräilijärekisteri. Rekisteri järjestää vastaavat tapahtumat Vehoniemessä yleensä kaksi kertaa vuodessa, eli kesä- ja elokuussa. No yhtä kaikki, tämä malli oli saatava kokoelmaan, vaikka hävittäjä-Fordin tavoin hieman poikkeakin kokoelmani teemoista. Tosin yksi keräilyni kohteista ovat englantilaisten autojen pienoismallit, ja Sisulla on historiallisesti runsaasti liittymäpintaa saarivaltion autoteollisuuteen.

Perimätiedon mukaan auton moottori oli varsin tehoton ja matkanteko vaatimattomalla tieverkolla oli hitaanpuoleista. Vuodesta 1940 alkaen Sisu-bussi toimi paloautona Tammelan VPK:n käytössä ja siirtyi Helsingin Seudun Autobiiliiklubi HAK ry:n omistukseen. Vaihtokauppojen kautta auto siirtyi **Aulis Pakulan** omistamalle Svartvikin automuseolle ja Pakulan kuoltua takaisin klubin omistukseen.

Sisu-322:stä on julkaistu käsityönä valmistettu 1:43 mittakaavan pienoismalli, jonka valmistaja on pirkanmaalainen JK-Mekaniikka, eli tutummin **Jari Korkiakoski**. Myös tämä malli on huippula-

Tässä yhteydessä on syytä vielä tarkemmin mainita Jari Korkiakosken JK-Mekaniikka-yhtiöstä. Jari on kokenut ja monipuolinen pienoismallien valmistaja ja keräilijä, joka on tullut monelle tutuksi myös median kautta. Lisäksi Jarilla on useita 1:1 mittakaavan automobiileja. Jari tekee näyttäviä pienoismalleja myös tilauksesta ja hänen kokoelmiin sekä tuotantoon voi tarkemmin tutustua osoitteessa www.jk-mekaniikka.com. Ja etukäteen sovittaessa Jarin kokoelmiin pääsee tutustumaan myös pienellä porukalla. Suomalaista huippulaatua on tarjolla joka tapauksessa myös pienoismalleina.

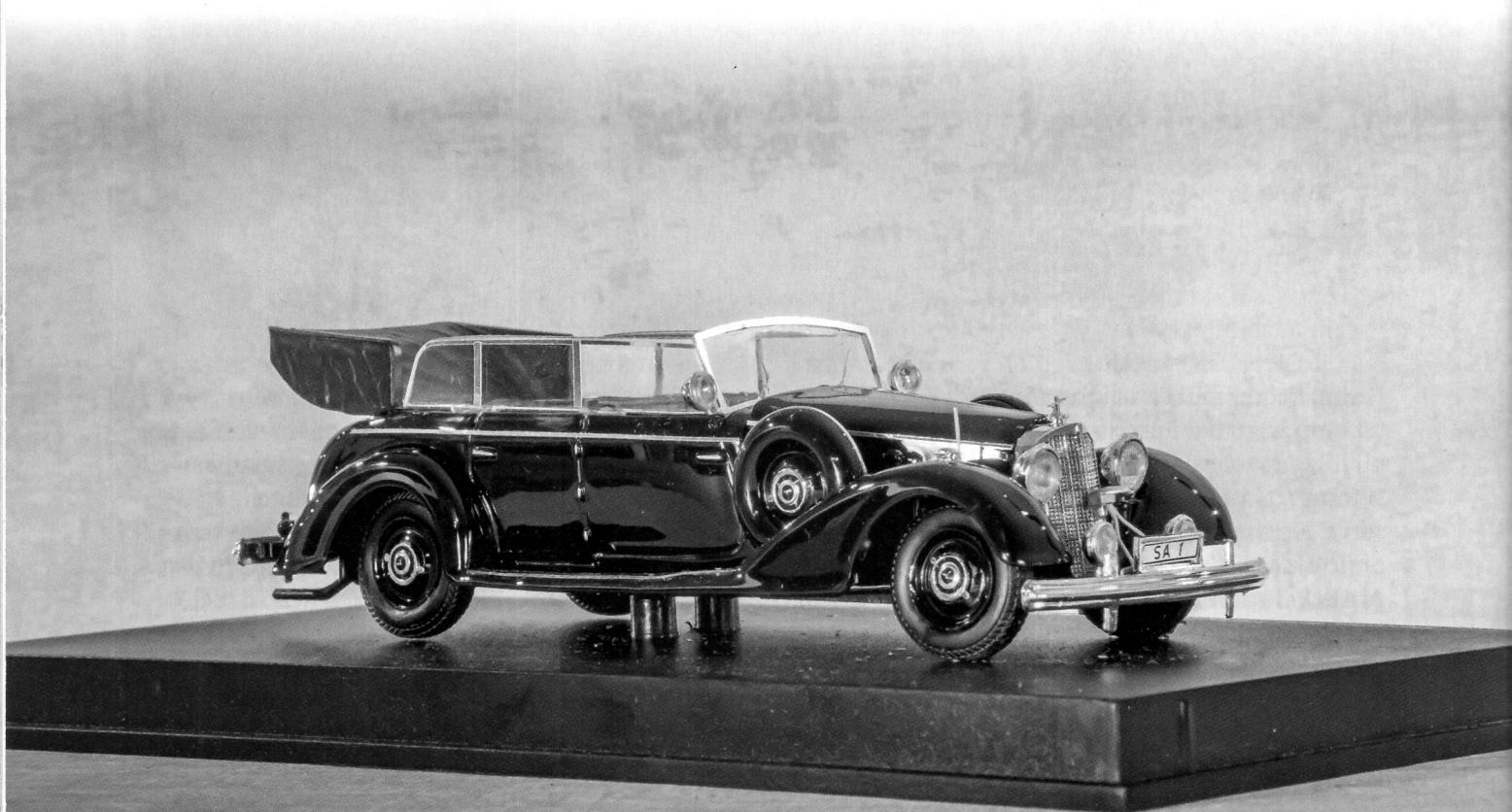

MARSKIN MERCEDES

Kysymys on myös Suomen autoilun historian merkittävimmistä ajoneuvotyypeistä. Mercedes-Benz 770 on saksalaisen Daimler-Benz AG:n kahdessa sukupolvessa vuosina 1930–1943 valmistama raskas edustusauto. Toista mallisukupolvea edustaa vuonna 1938 esitelty ajanmukaistettu ja pidennetty malliversio 770 K W150. Utta olivat esimerkiksi paremmat ajo-ominaisuudet tarjonnut erillisjou-
situs, sekä 230 hevosvoiman tehon mahdollista-

nut mekaaninen Roots-ahdin. **Adolf Hitlerin** Suomen marsalkalle vuonna 1941 lahjoittama auto oli edellä mainitun ”Offener Tourenwagen”. Lahjoituksen taustana oli mahdollisesti tunnus-
tus hyvin suoritetuista sotatoimista itärintamalla kesän ja syksyn 1941 aikana. Autosta on julkaistu tuotantoversioina ainakin kaksi 1:43 mittakaavan pienoismallia. Toisen valmistaja on hollantilaisen pienoismallikaupan ScaleCar.Eu:n tuottama malli. Tätä cabriolet-mallia on valmistettu sadan kappaleen erä. Tilasimme vuonna 2019 näitä Suomeen kaksi kappaletta pienoismallikeräilijärekisterin ylläpitäjän **Markku Remsun** kanssa ja kaimani lahjoitti oman mallinsa Autojoukkojen Helsingin Kilta AJHK ry:n kokoelmiin. Killalla on kokoelmis-
saan myös 1:18 mittakaavassa oleva pienoismalli vastaavasta ajoneuvotyypistä Signature Modelsin valmistamana. Lisäksi Mannerheim-museosta löytyy 1:18 malli **Mannerheimin** versiona. Tämän yksityiskohtaisen mallin on rakentanut tunnettu pienoismallien rakentaja **Eero Kumanto**.

Omasta kokoelmastani löytyy samasta autotyypistä umpikattoinen 1:43 mittakaavan malli. Tämä on hankittu toiselta suomalaiselta keräilijältä ja auton merkintöjen mukaan tämäkin on ScaleCarin malli. Kummatkin ScaleCarin 1:43 versiot pohjautuvat mallivalmistaja Rio:n vastaaviin malleihin, joista sitten muokattu Mannerheimin autoa vastaava versio. Avokattoiseen malliin kuuluu muovinen Mannerheim-figuuri, joka on samaa mittakaavaa auton kanssa. Umpikattoisen version ylkiäisenä tuli vastaavasti suurempi metallinen

figuuri. Mielenkiintoista nähdä, onko Marskin Mersuista tulossa vielä tulevaisuudessa uusia malleja 1:43 tai suuremmassa 1:18 mittakaavassa. Sotien jälkeen Marskin Mersu vietiin Ruotsiin päätyen vuonna 1948 Yhdysvaltoihin. Vuonna 1984 amerikkalainen miljardööri, ilmavoimien kenraali **William Lyon** hankki ajoneuvon kokoelmiinsa. Kyseisestä ajoneuvosta, sekä muista kenraalin mobiileista julkaistiin vuosia sitten tv-dokumentti. Offerner Tourenwagenin hieman hitaasti edennyt entisöintityö käynnistyi 1990-luvun puolivälissä ja vuonna 2017 suomalainen **Veli Vartiala** kävi dokumentoimassa entisöidyn ajoneuvon nykytilaa.

IN MEMORIAM

Vuonna 2023 pienoismallirintamalla tapahtui paljon. Iloisia uutisia olivat lukuisat uutuusmallit, sekä keräilytapahtumien käynnistyminen runsaslukuisina. Tapahtumat vetävät hyvin väkeä niin asiakas- kuin kauppiaespoolellakin, unohtamatta tietenkään näytteillä olevia rakennettuja malleja, sekä valmiita malleja keräilijöiden kokoelmista. Myös ulkomaalaisten harrastajien määrä on ilahduttavasti lisääntynyt tapahtumissa.

Mutta kuten elämään aina kuuluu, myös suruakin koettiin pienoismallirintamalla. Alan

kauppiaiden varsinainen grand old man **Karl Erik "Calle" Nyman** menehtyi alkukesällä. Nyman edisti 80-luvulta alkaen merkittävästi suomalaista pienoismallikeräilyä ja oli yksi ensimmäisistä diecast-keräilymallien maahantuojista Suomessa. Toisen suru-uutisen saimme tunnetun pienoismalliharrastaja **Jari "Palli" Männikön** siirtymisestä ajasta iäisyyteen. Rauha heille. ■

SA-Kuva

